

УДК 37.091.2

В. Горголь

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка (Україна)

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

V. Horhol

FORMATION OF MULTICULTURAL COMPETENCE

Проблема формування полікультурної компетентності на сьогодні є актуальною і значимою, позаяк чимало науковців зверталися до її аналізу. Нами підсумовані і доповнені їхні думки та висновки.

Сучасне полікультурне суспільство передбачає формування в процесі соціалізації полікультурної компетентності як здатності продуктивно взаємодіяти з представниками інших народів. З точки зору структурної моделі психоаналізу, формування полікультурної компетентності означає набуття такого еґо-ідеалу у структурі супереґо, який виключав би наявність етнічних чи расових упереджень. На нашу думку, будь-які негативні соціальні стереотипи є ніщо інше, як приклад захисного механізму проєкції, коли іншим націям приписуються власні негативні особистісні характеристики. У цьому контексті важливим питанням є формування полікультурної компетентності майбутніх учителів, яка унеможливить виникнення негативних стереотипів щодо інших націй.

А. Адлер уважав, що кожній людині притаманний «соціальний інтерес», що означає «соціальне почуття», «почуття спільності», «почуття солідарності», почуття ідентичності з людством і схожість з кожним представником людської раси. Ми вважаємо, що однією з передумов виникнення «соціального інтересу» є достатньо високий рівень сформованості полікультурної компетентності як особистісної якості, оскільки насамперед міжкультурна обізнаність, різнопланові знання про інші нації й народи зближує окрему особистість із іншими людьми та людством у цілому. Високий рівень сформованості полікультурної компетентності дозволяє окремій людині переживати почуття єдності з іншими людьми та відчувати себе захищеною.

Варто зазначити, що весь діапазон можливої поведінки людини перебуває між двома крайніми полюсами: високий рівень полікультурної компетентності та полікультурна некомпетентність. Так, високий рівень полікультурної компетентності учителів навчальних закладів визначається тріадою: толерантна стосовно інших націй поведінка – висока сенситивність до впливів полікультурного середовища – полікультурна компетентність як особистісна якість. За умови полікультурної некомпетентності ця тріада має інші характеристики: нетерпимість в поведінці стосовно інших націй – вибіркове сприймання лише негативного впливу інших культур – полікультурна некомпетентність як особистісна якість.

Важливим для розкриття й розуміння сучасних підходів полікультурної освіти у вищій школі та формування полікультурної компетентності є аналіз ідей класиків педагогіки про підготовку підростаючого покоління до життя в умовах культурної багатоманітності. Мирне співіснування різних народів можливе лише за умови загальної, універсальної освіти. При цьому важливим її завданням має бути формування громадянина світу, який усвідомлював би власну відповідальність за долю всього людства. Формування громадянина світу має відбуватися засобами пансофізму, яку обґрунтував Я. А. Коменський. Власне, становлення людини здійснюється через узагальнення всіх знань, набутих у ході розвитку цивілізацій. Тому потрібно акцентувати увагу на підготовці учителя, здатного виховувати підростаюче покоління на засадах толерантності та терпимості. Дорослі, в першу чергу вчителі, мають власним

Секція 5. Основні засади формування професійної компетентності у вищій школі

прикладом вчити дітей правильної поведінки. Власний приклад стає матеріалом для дитячої гри. В іграх колективних зав'язуються перші асоціації громадських взаємин. Завдання педагога – бути компетентним й уміти організувати гру на засадах толерантності та терпимості один до одного. Враховуючи вищеописане, можемо стверджувати, що треба формувати й виховувати учителів, а не лише давати їм освіту, аби вони відтак змогли передати набутий досвід і знання своїм підопічним. Йдеться про готовність педагога працювати в колективі, реалізуючи єдність принципів і вимог до усіх. Лише педагог, який сам може успішно взаємодіяти з іншими людьми, здатний майстерно виховувати дітей, може організувати дитячий колектив, бадьорий, життєрадісний, де ніхто нікого не ображає.

Передумова полікультурного виховання – це передовсім почуття поваги до самого себе, оскільки лише людина, яка поважає саму себе, знає своє коріння, свою культуру, здатна вивчати та поважати інших людей і інші культури.

Необхідність формування полікультурної компетентності педагогів впливає з розуміння актуальності впровадження полікультурної освіти. Полікультурна освіта – це освіта, ключовим поняттям якої є культура як загальнолюдське явище, спосіб допомоги особистості в подоланні шляху від засвоєння етнічної, національної культури до усвідомлення спільності інтересів народів у їх прагненні до світу, прогресу через культурний розвиток. А полікультурне середовище загальноосвітньої школи – це соціокультурний продукт взаємодії суб'єктів виховання, що репрезентують багатоманітність культур у даному соціальному середовищі (країні, регіоні, місцевості) в окремому загальноосвітньому навчальному закладі, якою визначається специфіка реалізації завдань навчання, виховання й усебічного розвитку особистості.

Отже, беручи до уваги викладене вище, не можна заперечувати значення формування полікультурної компетентності педагогів як інструмента ефективної крос-культурної взаємодії в контексті європейських стандартів освіти. Усвідомлення і сприйняття майбутніми спеціалістами професійної значущості полікультурних цінностей, наявність інтересу до інших культур і прагнення до крос-культурної взаємодії є мотиваційно-ціннісним критерієм сформованості полікультурної компетентності. Повноцінне засвоєння всієї сукупності загально-соціальних і професійно-орієнтованих полікультурних знань і вмінь, стратегій поведінки в професійній діяльності, розвиток культурного інтелекту, а також культурологічна підготовка свідчитимуть про сформованість у педагогів полікультурної компетентності.

Таким чином, полікультурна підготовка трактується як важлива складова професійної освіти учителя. Зокрема, якість професійної освіти залежить від добору, структурування, змісту полікультурної освіти, формування полікультурної компетентності учителя, здійснення культурологічного, морально-етичного напрямку навчально-виховної діяльності на різних етапах підготовки фахівця.

Тож полікультурне виховання особистості є складним і багатогранним явищем, що потребує відповідної організації навчально-виховного процесу, життя, діяльності та взаємостосунків учнів з метою створення умов для виникнення між дітьми почуття довіри та солідарності, уміння взаємодіяти.

Суспільні процеси, що відбуваються останнім часом у нашій державі, стали причиною переосмислення сутності національної ідентичності та призводять до зміни теорії виховання та освіти майбутніх поколінь, тому формування полікультурної компетентності є важливою темою для вивчення і переосмислення.

Література

1. Хьелл Л. Теории личности (Основные положения, исследования и применение) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. СПб : Питер, 1997. 608 с